

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie ze skargi dłużnika na czynność Komornika Sądowego w sprawie [...] w przedmiocie zajęcia wierzytelności z emerytury lub renty z dnia 17 stycznia 2011r. i kontynuowania postępowania egzekucyjnego wobec dłużnika z udziałem wierzyciela oraz dłużników na skutek na zażalenia wierzyciela na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 24 października 2011 r., w sprawie o sygn. akt [...].

- 1. Czy w myśl przepisu art. 33 pkt 8 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy- Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1691) wierzytelność o wypłatę świadczenia emerytalno-rentowego stanowi majątek odrębny małżonka dłużnika, przeciwko któremu wierzyciel uzyskał tytuł wykonawczy z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku wspólnego?**

w przypadku odpowiedzi twierdzącej

- 2. Czy możliwe jest, po przedstawieniu przez wierzyciela tytułu wykonawczego wystawionego także przeciwko małżonkowi dłużnika, zajęcie świadczenia emerytalno-rentowego małżonka dłużnika, którego odpowiedzialność ograniczona jest do majątku wspólnego?**

Uzasadnienie:

Postanowieniem z dnia 24 października 2011 r. Sąd Rejonowy w S. (sygn. akt [...]):

- I. częściowo uwzględnił skargę i uchylił postanowienie Komornika Sądowego w W. K. Ł. z dnia 17.01.2011 r. o zajęciu wierzytelności z emerytury (renty) w ZUS Oddział S.;
- II. oddalił skargę na postanowienie Komornika Sądowego w W. K. Ł. z dnia 17.01.2011 r. w punkcie 2 na kontynuowanie postępowania egzekucyjnego wobec dłużnika B. Ł.;
- III. wnioski o umorzenie postępowania egzekucyjnego B. Ł. z dnia 25.01.2011 r. oraz z dnia 11.07.2011 r. przekazał właściwemu do jego rozpoznania Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym w W. K. Ł.;
- IV. zasądził od wierzyciela K. B. na rzecz dłużnika B. Ł. kwotę 50 złotych tytułem kosztów postępowania skargowego.

Sąd Rejonowy wskazał, że w myśl przepisu art. 33 pkt 8 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w brzmieniu sprzed 20 stycznia 2005r. wierzytelność o wypłatę emerytury stanowi majątek odrębny małżonka dłużnika a zatem niemożliwe jest zajęcie tej wierzytelności na podstawie tytułu ograniczającego odpowiedzialność małżonka do majątku wspólnego. Dopiero pobranie świadczenia przez B. Ł. umożliwi prowadzenie egzekucji z tego świadczenia.

Z powyższym postanowieniem nie zgodził się wierzyciel. Orzeczenie zaskarżył w zakresie punktu I oraz IV wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez podtrzymanie i kontynuowanie dokonanego przez Komornika K. Ł. zajęcia wierzytelności świadczeń emerytalno — rentowych dłużnika z dnia 17 stycznia 2011 r., oraz zasądzenie od dłużnika na rzecz wierzyciela kosztów postępowania pierwszej i drugiej instancji oraz przeprowadzenie dowodu z załączonych orzeczeń sądowych wydanych w analogicznych postępowaniach.

W uzasadnieniu powołując się na orzecznictwo Sądów różnych instancji wierzyciel wskazał, że świadczenie emerytalne jest świadczeniem o charakterze ubezpieczeniowym, wobec czego nie można go zaliczyć do

wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę. Jako świadczenie pobrane, wchodzi w zakres wspólności ustawowej w rozumieniu art. 31 kro. Jednorazowe zajęcie tego przyszłego świadczenia jest jedynie czynnością techniczną i należy ją rozumieć jako zajęcie przyszłych pobranych (czyli postawionych do dyspozycji dłużnika) świadczeń emerytalnych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przy rozpoznawaniu zarzutów zażalenia wątpliwości zrodziły się w szczególności w zakresie interpretacji art. 33 pkt 8 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (k.r. i o) w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy- Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1691) z dniem 20 stycznia 2005 r. Wspólność ustawowa dłużniczki C. Ł. i jej męża B. Ł. została wyłączona umową zawartą dnia 12 lutego 2001r. w formie aktu notarialnego Repertorium A nr [...] (k. 40 akt [...]), zatem na podstawie art. 5ust.3 powołanej ustawy do stosunków majątkowych małżonków opartych w dniu wejścia w życie ustawy na umowie majątkowej małżeńskiej stosuje się nadal przepisy obowiązujące w czasie zawierania umowy. Jednakże strony mogą przez umowę zmienić dotychczasowy ustrój majątkowy stosownie do przepisów ustawy.

System polskiego prawa rodzinnego przewiduje, zarówno w brzmieniu uprzednio jak i obecnie obowiązującym - zasadę, według której regułą jest przynależność przedmiotów majątkowych uzyskiwanych, przez oboje małżonków lub przez jednego z nich, w czasie trwania wspólności ustawowej do majątku dorobkowego (majątku wspólnego) małżonków i to niezależnie od sposobu ich nabycia. W przepisie art. 32 § 2 k.r. i o. w brzmieniu obowiązującym sprzed dnia 20 stycznia 2005 r. ustawodawca wymienił przykładowo dwie kategorie przedmiotów majątkowych będących dorobkiem wspólnym małżonków, a mianowicie: 1/ pobrane wynagrodzenie za pracę i za inne usługi świadczone osobiście przez któregokolwiek z małżonków, 2/ dochody z majątku wspólnego i majątków odrębnych. W przepisie kolejnym wskazane zostały natomiast te przedmioty majątkowe, które nie wchodzi w skład majątku dorobkowego małżonków, lecz należą do majątków odrębnych każdego z małżonków. Artykuł 33 pkt 8 k.r. i o. przewiduje wśród tych

przedmiotów wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub za inne usługi świadczone osobiście przez jednego z małżonków. Na tle powyżej wskazanych przepisów pojawiły się zdaniem Sądu pytającego, wątpliwości interpretacyjne. Dotyczą one w szczególności zakresu regulacji pojęcia „wynagrodzenie za pracę”.

Otóż bowiem, pomimo braku wyraźnego unormowania, w literaturze przyjmuje się, że tak jak wynagrodzenie za pracę należy traktować świadczenia, które w rodzinie spełniają taką samą funkcję ekonomiczną, a więc emeryturę, rentę inwalidzką, stypendium, a także zasiłki z ubezpieczenia społecznego przysługujące na czas niemożności pełnienia pracy (tak, J. Ignatowicz, K. Piaseczki, J. Pietrzykowski, J. Winiarz, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy z komentarzem*, Warszawa 1990 r. s. 157, T. Sokołowski, *Komentarz do art. 31 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, Lex 14/2012). Za takim rozumieniem unormowania dotyczącego wynagrodzenia za pracę opowiada również Sąd pytający. Przyjęcie tej koncepcji wpływało na sposób oceny świadczeń, które w rodzinie spełniają taką samą funkcję ekonomiczną jak wynagrodzenie za pracę, na tle treści art. 33 pkt 8 k.r. i o. Skoro świadczenia te, w tym również świadczenie emerytalne, którego niniejsza sprawa dotyczy, będąc pobranym wchodzi w skład dorobku małżonków, to stanowiąc wierzytelność zaszeregowane musi być do majątku odrębnego małżonków.

Zakres regulacji przepisu art. 33 k.r. i o. interpretowany jest też w sposób odmienny. Zwolennicy tej interpretacji wyrażają pogląd, że świadczenia emerytalno-rentowe, choć posiadają zbliżony charakter do wynagrodzenia za pracę, gdyż służą dostarczaniu środków utrzymania, to jednak nie pochodzą z wynagrodzenia za pracę ani nawet z działalności zarobkowej. Zbliżony charakter tych świadczeń do wynagrodzenia nie jest wystarczającą podstawą, by stosować do nich wprost art. 33 pkt 8 k.r. i o. Przepis art. 33 k.r. i o. jest katalogiem zamkniętym a zatem nie może być interpretowany rozszerzająco. Wobec zaś tego, że pomija wśród składników wchodzących do majątku odrębnego każdego z małżonków świadczenia emerytalno-rentowe, czy to pobrane czy jeszcze nie, to świadczenia te zaliczane muszą być do wspólności majątkowej.

Przyjęcie jednej z tych koncepcji ma decydujące znaczenie dla oceny możliwości zajęcia w toku egzekucji świadczenia emerytalno-rentowego małżonka dłużnika w sytuacji gdy wierzyciel przedstawił tytuł wykonawczy zaopatrzony w klauzulę wykonalności także przeciwko małżonkowi dłużnika. Oczywiście problemu nie będzie gdy uznane zostanie, że wierzytelność o wypłatę świadczenia emerytalno-rentowego objęta jest wspólnością ustawową. Problem pojawia się w przypadku przyjęcia, że wierzytelność o wypłatę świadczenia z ubezpieczenia społecznego należy do majątku odrębnego. Wątpliwe jest czy w takim wypadku, dysponując tytułem ograniczającym odpowiedzialność małżonka dłużnika do majątku wspólnego, można zająć jego wierzytelność o wypłatę świadczenia emerytalno-rentowego, aby móc przeprowadzić skuteczną egzekucję z samego świadczenia. W tej kwestii, jak okazuje się z dołączonych do zażalenia odpisów orzeczeń sądów powszechnych występują również dwa poglądy.

Zgodnie z treścią art. 833 § 4 k.p.c. świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym podlegają egzekucji w zakresie określonym w tych przepisach. Tymi przepisami są natomiast przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz., 1227). Regulują one jednak li tylko jakie świadczenia i w jakiej wysokości podlegają potrąceniu (art. 138 i następne ustawy).

Egzekucja świadczeń emerytalno-rentowych toczyć się musi zatem w oparciu o przepisy Kodeksy postępowania cywilnego. W literaturze dominuje stanowisko, że do egzekucji świadczeń emerytalno-rentowych stosuje się przepisy o egzekucji z wynagrodzenia za pracę (art. 880 k.p.c.), nie zaś przepisy o egzekucji z innych wierzytelności. Egzekucja obejmuje dwa etapy - zajęcie i jego realizację. Zajęcie stanowi pierwszą czynność egzekucyjną i polega z jednej strony na zawiadomieniu dłużnika, że do wysokości egzekwowanej należności i aż do pełnego pokrycia długu nie wolno mu odbierać świadczenia poza częścią wolną od zajęcia ani nim rozporządzać, z drugiej zaś na wezwaniu dłużnika zajętej wierzytelności, tj. organu spełniającego świadczenie emerytalno-rentowe, do przekazywania zajętego świadczenia oraz złożenia określonych oświadczeń odnoszących się do przedmiotu zajęcia (art. 881 k.p.c., por. także art. 896 k.p.c.). Nie budzi

wątpliwości, że decydujące znaczenie przy tym sposobie prowadzenia egzekucji mają czynności podejmowane po zajęciu, kiedy dłużnik zajętej wierzytelności przekazuje sumy pieniężne bezpośrednio organowi egzekucyjnemu, który następnie przekazuje je uprawnionym. Zwłaszcza w przypadku świadczeń wypłacanych okresowo, objętych ograniczeniami egzekucji (art. 833 § 4 i 5 k.p.c. w związku z art. 140 i nast. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353), faza ta jest przeważnie rozciągnięta w czasie i trwa aż do pokrycia długu (art. 881 § 2 k.p.c.). Faza ta decyduje jednak o skuteczności egzekucji z samego świadczenia. Poprzedzona jest jednak, jak już wspomniano fazą pierwszą. Istotne jest zatem czy można przystąpić do tej fazy i zająć świadczenie emerytalno-rentowe dłużnika, w sytuacji gdy tytuł wykonawczy ogranicza egzekucję do majątku wspólnego. Sąd Rejonowy jak i Sąd Okręgowy, rozpoznający zażalenie przyjmowały dotychczas, że w takiej sytuacji nie jest możliwe zajęcie wierzytelności o wypłatę świadczenia emerytalno-rentowego nawet gdyby miało to doprowadzić do bezskuteczności egzekucji. W fazie pierwszej dochodzi bowiem do zajęcia, z wszelkimi konsekwencjami (wstąpienie wierzyciela w prawa dłużnika - wierzyciela świadczenia), wierzytelności o wypłatę świadczenia. Treść tytułu wykonawczego, ograniczającego odpowiedzialność do majątku dorobkowego nie pozwala na takie działanie, w sytuacji gdy zostanie ustalone, że wierzytelność o wypłatę świadczenia wchodzi w skład majątku odrębnego. Zatem egzekucja z tego składnika nie jest możliwa do przeprowadzenia, poprzez zajęcie wierzytelności o wypłatę.

Zwolennicy drugiej koncepcji stwierdzają, że Komornik, nawet gdy egzekucja ograniczona jest do majątku dorobkowego, ma prawo zająć wierzytelność o wypłatę świadczenia emerytalno-rentowego, gdyż jedynie tą drogą może doprowadzić do skutecznej egzekucji z tego świadczenia małżonka dłużnika. Przyjmuje się wówczas, iż zajęcie świadczenia jest nie pierwszym etapem egzekucji, a jedynie czynnością techniczną, przez którą rozumie się zajęcie przyszłych pobranych świadczeń emerytalnych dłużnika. Wykładnia taka, prowadząca do odmiennej praktyki, podyktowana jest względami celowościowymi. Jedynie taka interpretacja pozwala na przeprowadzenie skutecznej egzekucji ze świadczeń emerytalno-rentowych małżonka dłużnika,

którego odpowiedzialność ograniczona jest do majątku wspólnego, przy przyjęciu oczywiście, że wierzytelność o wypłatę tego świadczenia jest majątkiem odrębnym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uznawszy, że przedstawione kwestie budzą wątpliwości prawne, po myśli art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji.